Նիշն է, բայց չէ ցույց տալիս մի ազգ ևս, որի ազգութիւնը կրօնով ճանաչվելիս լինէր: Նա, —իբր թէ վիճաբանութեան առարկան այս լինէր,—պնդում է որ հայ-լուսաւորչական եկեղեցին եղել է և է հայ ազգութեան պաշպանութեան գլխաւոր հաստատութիւնը: Եթէ եղած ևս լինէր, այնու ամենայնիւ ազգութեան յատկանիշ ոչ երբէք չէր լինի: Իսկ ինչ կը վերաբերի օտարախօս և տարաշխարհիկ հայերին, որոնք հայ կը կոչեն իրենց, Նրանք ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ լուսաւորչական դաւանութեան ոչ մի ազգութեան չը պատկանող մարդիկ, որովհետև Նրանք միայն կրօնով հայ են, իսկ հայրենիքով, մանաւանդ լեզուով, ուրեմն և ազգութեամբ հայ չեն: Նրանք չը գիտեն ազգութիւնը ինչ է և հայ անունը սխալմամբ են կրում: Նրանք նոյնքան իրաւամբ են կրում այդ անունը, որքան իրենց ֆ ր ա ն կ կոչող շատ յիմարներ իրանց անունը: Այս մասին երկար խօսել չեմ ուզեր, վասն զի կրօնը ազգութեան հետ կապ չունի. ամենայն հասկացող մարդ այդ կընդունի: Իսկ թէ կրօնը եղել է կամ է ազգութեան Նեցուկ,—այդ բոլորովին այլ է: Ձեռքերը մարդու անդամ են, բայց դգալ գործիք է և ոչ երբէք անդամ: Բայց զարմանքն այն է, որ «Մեղուն» ընդունում է, որ եթէ հայերը այնքան լուսաւորչին, որ անհաւատութեամբ ևս հայ կը կոչեն իրանց, այն ժամանակ պահանջվիր, որ հայ կոչվեն՝ լեզուով և հայրենիքով: Ուրեմն կարծ. որովհետև հայերը միայն կրօնով հայ են, ուստի և այդ ընդունենք ազգութեան յատկանիշ: Եթէ առանց կրօնի խտրութեան հայ կոչենք այն հայերին, որոնք հայրենիքով և լեզուով հայ են, «Մեղուն» վախենում է որ օտարախօսներին և տարաշխարհիկներին այլ ևս հ յ չենք անուանի (որ և չեն), այսպիսով հայ ազգը կորուսած կը լինի իր մի մասը: Բայց աչքի առաջ չունի, արդեօք, որ եթէ իրան հետևենք, հայ ազգն կը լինենք և մեր աւելի մեծ մասը կորուսած կը լինենք. չէ տեսնում, որ մեր ընդունած հիմքը խախուտ է և այժմեան հանգամանքում ուրիշ ոչ մի հնար չը կայ ազգը պահպանելու, եթէ ոչ դիմադրել քարոզիչներին: Բայց, խնդրեմ, Նայեցէք թէ ինչ է Նշանակում դիմադրել. «Մեղուի» կարծիքով այդ Նշանակում է ծեծել, ինչպէս իր մի քանի համարների գծի տակի «Պատակերգութիւնը» ցույց է տալիս:

Բայց լուսաւորչականները չը պէտք է ուշադրութիւն դարձնեն այդ անմիտ խօսքերին, որոնք հակառակութենից միայն կը ծագեն: Այժմ, եթէ կարդանք «Մշակը», կը տեսնէք, որ Նա քարոզում է մեզ միմեանց օգնել, միմեանց չը հալածել դաւանութեան խտրութեան պատճառով, հեռու լինելով միանգամայն կրօնական վիճաբանութեններից: Մեր օգուտն է միմեանց հետ միաբանել առանց միմեանց համոզման վրա բռնանալու, զի համոզմունքը, հաւատը՝ հ ա գ ու ս տ չէ, կամ այլ ինչ, որ ձգել, փոխել հեշտ լինի. Նա կենաց չափ թանգ է մարդուս և ևս աւելի: Որքան լուսաւորչականի համար թանգ է լուսաւորչական եկեղեցին, այնքան կաթօլիկին թանգ է կաթօլիկութիւնը և այլն: Դըժուար է հաւատալ այն մարդիկներին, որոնց գոյութեան պայմանն է մշտապէս հակառակել «Մըշակի» ամենայն մտքին: Անամօթաբար ա ն հ ա ւ ա տ և այսպիսի ածականներ տալ «Մշակի» խմբագրին, կամ տարածել իբր թէ Նա բողոքականութիւն քարոզելու համամիտ է, այդ բոլորը մի միայն թուլութեան կատաղութեան Նշանն է:

Մինչև «Մշակը» կրօնական խնդիրներ մեր միջից բառնալ կուզէ, «Մեղուն» ամենայն կերպիւ մոլեռանդութիւնը կը գրգռէ և կը հաւատացնէ, որ «Մշակն» է մոլեռանդութեան գրգռողը... Մի քիչ ամօթի Նշոյլ պէտք չէ միթէ լրագրին: Եթէ «Մեղուի» բոլոր խօսքերը մէջ բերել ուզէինք, անկերև կը տեսնէինք՝ ով է արդար և ով կը խըճըճէ հարցը:

Ց. Պահլաւունի

ՆԱՄԱԿ Վ. ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ

Սեպտեմ. 8

Անցեալ ամի նոյեմբերի ամսին, երբ Վ. Ագուլիսի մէջ սկսվեցաւ հացի թանգութիւն, մեր հասարակութիւնը ևս անտարբեր չը գտնվեցաւ դէպի կարօտեալները. կազմվեցաւ մասնաժողով, որի վրա պարտք դրվեցաւ բանալ ստորագրութեամբ կամաւոր Նուիրատուութիւն, հաւաքված գումարներով տեղւոյս հայ հասարակութեան կարօտելոց օգնելու:

Այժմ մասնաժողովը պարտք է համարում իր գործունէութեան մասին հրապարակաւ հաշիւ տալ:

Մասնաժողովը իր գործունէութիւնը սկսեց անմիջապէս նոյն Նոյեմբերի ամսից, մի կողմից շարունակելով այս կամ այլ՝ քաղաքներում մեր հասարակութեան մէջ Նուիրատուութիւն հաւաքել, միւս կողմից, գնելով ցորեն և ամբարելով Թովմայի վանքի գաւթում: Այս ցորենից շաբաթը մի անգամ մասնաժողովը բաժանում էր կարօտելոց էժան գներով, իւրաքանչիւր անգամ 50—150 պուդ: Կարօտեալները բաժանված էին երեք կարգի: Երբ ցորենի բազարում վաճառվում էր 2 ր. 20 կ., կարօտեալներին բաժանվում էր պուդը 60 կ., 1—20կ., և 1—60 կ.: Երբ գները աւելի բարձրանում էին, ըստ այնմ չնչին աւելացնվում էր բաժանած ցորենի գինը. վերջի բարձր գները կարօտելոց համար հասած էին պուդը 1—60 կ., 2ր—40 կ. և 2—80 կ: Այդ ժամանակ բազարում ցորենի գինը հասաւ պուդը 10 ր., որ սարսափելի թանգութիւն էր: Բայց դարձեալ մինչև 130 ընտանիք հայ կարօտեալներից ստանում էին ցորեն յիշեալ մատչելի գներով: Մինչև վերջ բաժանած ցորենի գումարն եղաւ 2000 պուդ, որը բերված էր Թիֆլիսից և որը զանազան տեղերից կամ մասնաւոր անձերից Ագուլիսի մէջ գնված էր: Յունիս ամսին, երբ որ ցորենի գինը բազարում եղաւ 1 ր. 80 կ.—2 ր., այդ ժամանակ մասնաժողովը, տեսնելով կարօտելոց դրութիւնը թեթևացած, փակեց իր գործը նոյն ամսի 25-ին:

Պէտք է ի Նկատի ունենալ որ 2060 րուբլի նուէրք ստանալով, մասնաժողովը բաժանել է 2000 պուդ ցորեն. այդ արել է մասնաժողովի անդամոց առանձին օգնութեամբ:

Եթէ այն յոյսը չը լինէր, որով բոլոր Նախիջևանի գաւառը սպասում էր Պարսկաստանից ցորեն ստանալ, որը չը ստացաւ,—մասնաժողովը աւելի կանէր, իր ժամանակին Թիֆլիսից ալիւր բերել կը տար և աւելի էժան կը բաժանէր:

«Մշակի» մէջ երկու անգամ տպված Ագուլիսից Նամակներում ասված էր, որ մասնաժողովը շատ բան չէ արել և այլն: Այդ խօսքերով Նամակագիրները կամեցել են միայն ստուեր գցել այս գործի վրայ որ կրքերի արտայայտութիւն պիտի համարել:

Այսպիսի փոքրիկ գումարով 8 ամիս շարունակ Ագուլիսի աղքատ դասը ստացաւ բաւականութիւն առանց զգալի Նեղութիւն կրելու:

Ահա հաշիւը. Ագուլիսի հայ հասարակութեան մէջ բացած ստորագրութեան գումարն եղաւ 1128 ր.:

Ագուլիսի մէջ կանանց ստորագրութիւն բացվեցաւ ի ձեռն տիկին Եկատերինէ Տէր-Մկրտչեանցի որ է 630 ր.:

Թիֆլիսի մէջ ըստ մեծի մասին մեր ագուլեցիների Նուէրքներն ի ձեռն պ. Բղ. Տէր-Միքայէլեանցի 531 ր:

Մօսկվայի մէջ ի ձեռն մեծապատիւ Մելքոն Փանեանցի 150 ր.:

Եւ Մօսկվայից բերած աշխատութեամբ մեծ. Խ. Փանեանցի հաւաքած նուէրների գումարից 40 րուբ.:

Ագուլիսից թատրօնական խումբից ստացած ի ձեռն Աղ. Տէր-Մկրտչեանցի Ներկայացման գումարը 92 ր.: Ստացածներիս գումարը եղաւ 2571 րուբլ:

Մեր հայ հասարակութիւնը չքաւորաց համար մի այսպիսի ծանր ժամանակ իմացանք Տաճկաստանի մեր հայ եղբարց աւելի սարսափելի վիճակը և չը կարացինք Նրանց տալ մոռացութեան, քանի որ նոքա աւելի կարօտ և թշուառ վիճակի մէջ էին: Նոյն ժամանակ այստեղ շարունակվում էր այս ստորագրութիւնը, և յուսալով, որ կարող կը լինենք մնացեալ գումարներով մեր կարօտեալներին բաւականութիւն տալ, վասնորոյ բարւոք համարեցինք մի մասը շուտով բաժանել և ուղարկել Տաճկաստանի սովելոց, և այսպէս կանանց ստորագրութեան գումարից 415 րուբլի ուղարկվեցաւ «Մշակի» խմբագրութեանը ի ձեռն ազնուհի Եկատերինէ Տէր-Մկրտչեանցի:

Այս գումարը դուրս գալով վերոգրեալ 2571 րուբլուց, մնաց տեղւոյս կարօտելոց համար 2156 րուբլ: Բաժանեալ 2000 պուդ ցորենից վնաս եղաւ գումարն 2060 րուբլի, որը դուրս գալով, մնում է առձեռն պատրաստի դրամ 96 րուբլի:

Անդամք մասնաժողովի. Տոհմական պատուաւոր քաղաքացի եղբարք Հայրապետ և Մինաս Արապխանեանց, Սարգիս Հախնազարեանց, Առաքել Ներսէսեանց Ալէքսան Դուլղարեանց և Քրիստափոր Յակոբեանց:

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

15 սեպտեմբերի

Ախալցխայի հասարակութիւնը, սկսած ամենահարուստ ազաներից մինչև վերջին աղքատը, բոլորն էլ զբաղված են այժմ մի հարցով, թէ արդեօք ով կը լինի Ախալցխայի քաղաքագլուխ: Ժողովրդի իւրաքանչիւր դասակարգի համար հետաքրքիր է քաղաքագլխի ով լինելը: Մեր հարուստ ազան ուզում է ընտրել այնպիսի մի անձին, որի համար տրիկօից մի ձեռք շոր կարելով, ինքն կարողանայ քաղաքային լաւ լաւ հողերը հէչին գներով ձեռք բերել: Վաճառականը ուզում է Նորան, ով ամսներով շոյի ու փայփայի, մաչուղն ու սրիկոն, շաքարն ու հալը, մանաւանդ միս կէս գներով առնէ (ժողովուրդը միս առնէ 15 կ., իսկ քաղաքագլուխը 8 կոպ.) և ժամանակին այդ վաճառականներին ազատէ Նրանց վրա բարձած տուգանքներից, կամ քաղաքային զանազան հարկերը ամիսներով Նրանցից չը պահանջէ: Արհեստաւորին, ի հարկէ, հաճոյ է մի մարդ, որ զանազան սրճատներում, նոյն իսկ արհեստաւորների հետ Նստած, մալաչալթ անելով, և նարդիլէ ծխելով, զանազան հեքիաթներ պատմէ, և այսպէս, իբրև ժ ո ղ ո վ ր դ ա կ ա ն մ ա ր դ ձևանալով, Նրանց ամենքին էլ խաբէ, իսկ վերջը այդ միամիտների ձեռքով իր ընտրողական ձայները բազմացնէ: Մեր վերջին աղքատները, մեր մշակները ուրիշ են ուզում: Ի հարկէ Նրան, ով աղքատաց գանձարանի համար է հոգում, ով աղքատաց գանձարանի մի կոպէկ ուտողին է պատժում. բայց ինքը, ձեռքերը ծալած, աղքատաց գանձարանին չէ խառնում....Ահա ախալցխացիների ուզած մարդը: Ահա այն անձնաւորութեան պատկերը, որին մեր հասարակութիւնը ուզում է քաղաքագլուխ ընտրել: Ինչ անես, երկու կողմից էլ օգուտ կայ «համ խորովածն է լաւ, համ շամփուրը չէ այրվում:» Ով է մտածում այժմ ընդհանուր գործերի համար:

Խօսքերս կարճ կտրելու համար՝ Ախալցխայի հասարակութեանը մենք մի խորհուրդ կը տանք: Քաղաքագլուխը պիտի լինի այնպիսի մի անձնաւորութիւն, որը թէ իր զարգացումով, թէ իր հասարակական դիրքով և թէ իր խոհեմ, հաստատ ու խաղաղասէր բնաւորութիւնով Նշանաւոր լինի մեր մէջ: Նա պէտք է գլխաւորապէս հասարակութեան օգուտը աչքի առաջն ունենայ և ոչ թէ Պետրոսի, Կիրակոսի և կամ հէնց իր անձնական շահերի սիրոյ ընկնի, ինտրիգաներ սարքէ, և ցեց դառնայ ամբողջ Ախալցխայի հասարակութեան համար: Ախալցխայի հասարակութեան համար քաղաքագլուխ չէ կարող լինել մի որ և է ուսումնարանից արտաքսված աշակերտ, իր բարերարների առաջ ապերախտ գտնվող, արտաքսված պրիկազչիկը, կամ իր պարապմունքի մէջ յաջողութիւն չը գտնող կլուբի բուֆէտչիկը, և կամ ինչպէս թիֆլիսեցիք են ասում, դախլդարը: Ախալցխայի համար քաղաքագլուխ չէ կարող լինել եպիսկոպոսների առաջ թ կարդ լարող, հոգևոր կառավարութեան քարտուղարը, ուսուցիչների մէջ խռովութիւն, շփոթ և անհամաձայնութիւն գցող արտաքսված ուսուցիչ: Քաղաքագլուխ չէ կարող լինել քաղաքային ինքնավարութեան ձևերի հետ վեր ի վայր ծանօթ քաղաքային վարչութեան մի անդամ և վերջապէս մեր ժողովրդի հետ սրճատներում Նստող ու վերկենող կ վ ա զ ի ժողովրդական անձը: Այսպիսի անձիք մեր հասարակութեանը ձեռք չեն տայ: Ինչպէս կարելի է պահանջել խըղճմըտանք այն անձից, որը, իրան կերակրող, իրան աղքատութիւնից ու չքաւորութիւնից հանող, իրան հագցնող, ուսում տուող բարերարների լաւութիւնը ոտնակոխ արաւ: Ինչ անշահասիրութիւն կարելի է սպասել այն անձից, որը հազար ու մէկ արհեստ ու պարապմունք փորձելուց և անաջողութիւն ունենալուց յետոյ, վերջը կը դառնայ քաղաքագլուխ: Վերջապէս ինչ զարգացում, փորձառութիւն, և ինքնավարութեան օրէնքների հմտութիւն կարելի է պահանջել այն անձից, որին ոչ աշակերտութիւն է յաջողվել, ոչ պրիկազչիկութիւն, ոչ դախլդարութիւն, ոչ քարտուղարութիւն և ոչ էլ ուսուցչութիւն: Այսպիսիները սրա և Նորա հետ կռւելով, այստեղ և այնտեղ ինտրիգաներ սարքելով, մեր հասարակութեան վարկը կը գցեն:

Այսպէս ուրեմն, հասել է ժամանակ մտածելու: Թող մեր հասարակութիւնը լաւ կշռէ, լաւ դատի և այնպէս ընտրի իր քաղաքագլխին:

***

ՆԱՄԱԿ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

19 սեպտեմբերի

«Լռութիւնը Նշան է համաձայնութեան:»

«Լռելը Նշան է արհամարհանքի»:

Ինչ էր կամենում պ. Ա. Տէր Մ-եանցը (կարծեմ «Պսակի» 17 №-ում) և ինչ է ասում պ. Տէր-Աղամեանցը «Մշակի» 153-№ ումը այս տեղի դպրոցների վերաբերութեամբ: Մէկին լռեցինք, միւսին էլ կարհամարհենք...

Նրանց փաստերը միայն իմ տիրացու լինելու մէջն է կայանում. լաւ:

Բայց Նրանց կարծիքը սխալ է, երբ ես և պ. Պռօշեանցը խանգարեցինք ուսումնարանը: Ընդհակառակը՝ փոքր ի շատէ բարեկարգեցինք (որպէս յետոյ կերևի): Իսկ այդ պարոնների խօսքերը, եթէ փոքր ի շատէ ազնիւ լինէին, ես գոնէ կը յարգէի, բայց ըստ որում Նրանք այլ հաշիւ ունէին, ոչ թէ յարգել, այլ արհամարհել միայն կարելի է:

Իսկ ինքները—

Նրանցից մ է կ ը, որպէս անհաւատարիմ, իր պաշտօնից վռնդվեցաւ. միւսը Երուսաղէմի կողմից «փարայի» համար եկած էր, փարայի համար գործում էր ամենայն բան, մինչև անգամ օրէնը 15 դաս էր տալիս մի բաժակ թէյի, մի բաժակ գինու համար և դարձեալ շատ անգամ անհաց մնում...Նոյնը «փարայի» համար Հնդկաստան գնաց (իր ասելովը):

Այդ հացկատակը այսօր պ. Պռօշեանցին և ինձ է մեղադրում. «աֆերիմ»:

Ուր են ձեր փաստերը, պարոններ: Լաւն այն է, որ լռէք, եթէ չէք ցանկանում երևան հանել ձեր կեղտոտութիւնները...

Կ. Արզարեանց

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

22 սեպտեմբերի

Տիկին Թ. Մ. Գանձակից իր Նամակով հաշիւ է պահանջում ինձանից, իմ գործունէութեան մասին և տեղւոյս օրիորդաց դպրոցի անդամուհեաց Նուիրատուութեան վերաբերմամբ: Այդ մասին հարկաւոր եմ համարում յայտնել, արդարև, ինչպէս գրում է տիկին Թ. Մ., յղացաւ մեր մէջ մի այդպիսի միտք, որ աշխատենք օրիորդաց դպրոցին օգնել կազմվեցաւ ստորագրութեան ցուցակ և յանձնվեցաւ ինձ փողերը ժողովելու:

Ինձ յանձնված ցուցակում ստորագրված են 21 անդամուհիք, որոնցից ստացել եմ ընդամենը 135 րուբլի. սորանից 60 րուբլին դեռ անցեալ տարվայ յունիս ամսում տուել եմ հոգաբարձութեան անդամ պ. Ա. Բ. Աւշարեանցին, մնացեալ 75 րուբլին մօտս է մինչև միւսների հատուցանելը: Բայց ինչպէս Նկատում եմ, Գանձակում տիկինները մօդայի պէս են վարվում ցուցակների հետ. չը գրվելը ամօթ են համարում, իսկ չը տալը ոչ երբէք: Ահա չը տուողների ցուցակը, որոնք ստորագրված են իւրաքանչիւրը տարեկան տասն րուբլի, որոնցից շատ անգամ խնդրել եմ, բայց ոչ մէկից բաւարար պատասխան չեմ ստացել: Տիկիններ Թագուհի Մելիքեանց, Եղենայ Բալուզեանց, Սօնայ Եզիևանց, Մելանիա Աւշարեանց, Նատալիա Աթայեանց (հանգուցեալ), Մաշինկայ Հայրումեանց, տ. Գլէչեանց, վերջինը թէև ստորագրված է վեց րուբլի և ոչինչ չէ տուել, միայն ցուցակում գրել է ստացայ № 13 ապահովագիր. ում է տուել և ումից ստացել ապահովագիր, ես չը գիտեմ:

Տիկին Վառվառէ Մելիքեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ գրում են. մի հարուստ մսագործ լսում է, որ Վ. գիւղում գայլերը ջարդել են բաւականաչափ ոչխարներ, շտապում է այնտեղ, և սատկոտած ոչխարներից 30 հատ գնելով, գիշերով մորթիքը քերթում է, այնուհետև սկսում է վաճառել, որպէս թարմ միս: Ոստիկանութիւնը այդ խաբէութեան վրա ուշադրութիւն չէ դարձնում:

—

ՄԱԴՐԱՍԱ գիւղից մեզ գրում են. տեղային եկեղեցու աւագ սարկաւագը, որ այժմ գիտաւորութիւն ունի քահանայ ձեռնադրվելու, Ղուբայի կողմերից 500 րուբլու ածուխ և զանազան այլ վա-

ճաշքներ է գնում, խոստանալով տէրերին, որ մըթերքը Բագուի մէջ ծախելուց յետոյ, նրանց փողերը կը վճարէ: Նա վաճառում է, և փողերը առնելով, փախչում է Մադրասա գիւղը: Պարսիկ պարտատէրները ապագ սարկաւագին գտնում են այն ժամանակ, երբ եկեղեցում պատարագչի սպասաւորութիւն էր անում:

—

ԼՕՌՈՒ գաւառի Ղաչաղան գիւղից մեզ գրում են. տեղացի չարուստներից մէկը խոստացաւ իր ծախքով մի կամուրջ շինել տալ նոյն գիւղին մերձակայ գետի վրա, կարծելով, թէ 500 րուբլուց աւելի չի լինի ծախքը: Բայց երբ վարպետները ցոյց տուեցին, թէ կամուրջը 3000 րուբլի ծախք ունի, նա դարձեալ յետ չառեց իր խոստմունքը, միայն քանի օրից յետոյ յայտնեց, թէ գողերը տանից տարան 3000 րուբլին, որ պահել էր կամուրջի համար:

—

ԼՕՌՈՒ գաւառի Մաղարթ գիւղի Ս. քահանան գիշերով իր սայլը տանում է և մի գիւղացու խոտի դէզը գողանում է: Գիւղացին առաւօտեան նրա մօտ յայտնվելով, ասում է. «տէր հայր, դու մեզ խրատելու փոխարէն ինքդ ես գողութիւն անում»: Քահանան պատասխանում է, – որդի, վնաս չունի, ես խոտը բերելու ժամանակ միշտ քո հանգուցեալ հօր և մօր համար «հոգւոց» էի կարդում:

—

Մի ֆրանսիացի պարոն խնդրում է մեզ յայտնել մեր լրագրի միջոցով, որ կամենում է ֆրանսերէն լեզուի և տարրական առարկաների դասեր տալ ԹԻՖԼԻՍԻ թէ մասնաւոր ու պետական դըպրոցներում, թէ ընտանիքներում: Պարոնը կարող է նոյնպէս դաստիարակի տեղը ընդունել Թիֆլիսում, կամ գաւառներում: Նա ուսուցիչ է եղել երկար ժամանակ թէ գաւառների և թէ Թիֆլիսի այլ և այլ դպրոցներում: Ցանկացողները պարոնին վարձելու կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրութեանը:

—

Քաղաքային Վարչութիւնը խնդրում է մեզ յայտնել որ սեպտեմբերի 28-ին, կիրակի օր. ժամի 11-ին, առաւօտեան լինելու է Թ ի ֆ լ ի ս ի արուեստագործական ուսումնարանի և քաղաքային սկզբնական դպրոցի բացումը: Դպրոցը գտնվում է Էկզարխեան հրապարակի վրա:

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են հետեւեալը: «Մի ղարալաղեաղցի գիւղացի մարդ իր կնոջ երկար ժամանակ հիւանդութեան պատճառով, դիմում է իր գիւղի գործակալ քահանային, խնդրելով նրան, որ թոյլ տայ իրան բաժանվել իր կնոջից և ուրիշ մի կնոջ հետ ամուսնանալ: Գործակալը ընդունում է գիւղացու խնդիրքը այն պայմանով, որ սա 8 պուդ ցորեն տայ իրան: Ուզած ցորենի քանակութիւնը տրվում է տէր-հօրը, բայց խնդիրքը անկատար է մնում, այնպէս որ անփորձ գիւղացին խաբվելով տէր-հօր տուած խոստումով մինչև այժմս էլ յետ է պահանջում տուած ցորենը, բայց անկարող է ստանալ:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՎԱՅԻՆ ՑՈՅՑԸ

—

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Սուլթանը չէ կարող անրաւական լինել մեծ պետութիւններից այն առիթով, որ նրանք միջոց չեն տալիս Բ. Դրանը մտածել իր արարքի մասին և թէ ծովային ցոյցի, թէ նրա վատ հետեւանքների առաջն առնել: Չը նայելով, որ գերմանական դեսպան կոմս Հացֆելդտին Բ. Դուռը պաշտօնապէս մերժել էր Դուլցինիօն չեռնոգորցիներին յանձնել, այնուամենայնիւ ծովապետ Սէյմուր հարկաւոր համարեց Թիւրքաց կառավարութեանը վերջին նախազգուշութիւնը տալ: Ծովապետը փոխանակ ամբողջ միացեալ նաւատորմը ալբանական ջրերը ուղարկելու, ռուսաց, իտալական, աւստրիական և գերմանական ծովապետների ուղեկցութեամբ հետախուզեց ալբանական ջրերը: Ծովապետները այդ գործը «Helicon» անգլիական նաւի վրա կատարեցին և դրանով ցոյց տուեցին, որ ապագայում պատահելի անցքերի մէջ գլխաւոր դերը պէտք է Անգլիան խաղայ: Ֆրանսիական ծովապետը և նրա օֆիցերները չը մասնակցեցին այդ գործին:

Անկասկած է, որ թէ ծովային և թէ պատերազմական տեսակէտներից այդ հետախուզութիւնը անհրաժեշտ չէր: Ադրիական ծովի ջրերը մանրամասնաբար հետախուզված են և յայտնի ամենքին, մանաւանդ աւստրիացիներին, որոնք անընդհատ իրանց նաւերով լողում են այդ ջրերի մէջ: «Helicon» նաւը բոլորովին այլ նպատակով երևաց Դուլցինիօի առաջ: Ծովապետ Սէյմուր յոյս ունէր, որ սուլթանը դրա մասին հեռագրով տեղեկութիւն կը ստանար, վերջին րոպէում կը փոխէր իր վճիռը Եւրոպային ընդդիմադրելու մասին և կը հրամայէր Րիզա-փաշային յարձակվել ալբանցիների վրա:

Դժուար է ենթադրել, որ այդ յոյսերը արդարանան: Դեռ անցեալ շաբաթ, երբ ծովապետ Սէյմուր նամակ ուղարկեց Րիզա-փաշային, Կ. Պօլսի մէջ գիտէին, որ ծովային ցոյցը կատարվելու է: Այնու ամենայնիւ Թիւրքաց թէ այժմեան, թէ նախկին մինիստրներից և Թիւրքիայի բարձրաստիճան անձներից կազմած խորհրդի մէջ սուլթանը յայտնեց, որ ինքը անկարելի է համարում պետութիւնների պահանջների կատարելը: Կոմս Հացֆելդտին Աբդուլ-Համիդից տուած պատասխանը պարունակում է իր մէջ Թիւրքաց կառավարութեան նոր քաղաքականութեան նախագիծը: Բ. Դուռը վճռել է թոյլ տալ, որ գործերը կատարվեն իրանց բ ն ա կ ա ն ը ն թ ա ց ք ո վ, զանազան պատահարների պատասխանատուութիւնը Եւրոպայի վրա դընելով:

Այս բոլոր պայմանները 'ի նկատի առնելով, անհրաժեշտ է գտնում միացեալ նաւատորմի վճռողական գործողութիւնները ալբանացիների դէմ: Պէտք է 'ի նկատի առնել, որ մեծ պետութիւնները իրանց առաջին միաձայնութեամբ հրաւիրեցին Բ. Դրանը մասնակցել այն գործողութիւններին, որոնք անհրաժեշտ են Դուլցինիօն չեռնոգորցիներին յանձնելու համար: Սրանով պետութիւնները ցոյց տուին, որ իրանց նաւատորմը կը մասնակցէ չեռնոգորցիների և ալբանցիների կռւին: Պետութիւնները բոլոր միջոցները տուին Բ. Դրանը, որոնցով կարելի կը լինէր Եւրոպայի միջամտութիւնը աւելորդ դարձնել, բայց Թիւրքաց կառավարութիւնը հրաժարվեցաւ նրանցից օգուտ քաղել: Միացեալ նաւատորմը ալբանական ջրերը մտնելուց յետոյ ստիպված կը լինի գործողութիւններ սկսել: Իսկապէս «ծովային ցոյցը» արդէն վերջացած է և այսօր կամ վաղ չեռնոգորցիները և միացեալ նաւատորմը կը սկսեն ընդհանուր գործողութիւններ:

Սուլթանը այդ գործի պատասխանատուութիւնը Եւրոպայի վրա դրեց: Անկարելի է ենթադրել, որ պետութիւնները վախենան այդ սպառնալիքից:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

—

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Որովհետև գործերի դրութիւնը Դուլցինիօի մօտ փոխվեցաւ, միացեալ նաւատորմը ստիպված էր յետաձգել իր միջամտութիւնը: Ցայտնի է, որ Բ. Դուռը ուղարկեց Դուլցինիօ Րիզա-փաշային և նրա զօրքերին այն գլխաւորութեամբ, որ նա ստիպէ ալբանցիներին չընդդիմանալ չեռնոգորցիներին Դուլցինիօ նահանգի գրաւելու ժամանակ: Գոնեա Թիւրքաց կառավարութիւնը այդպէս էր մեկնում Եւրոպային Րիզա-փաշայի և նրա զօրքերի Դուլցինիօ ուղարկելը: Վերջին ժամանակներում Րիզա-փաշա յայտնեց, որ նա իր զօրքերով կը միանայ ալբանցիների հետ և կը պատերազմի չեռնոգորցիների դէմ, եթէ այս վերջինները կը համարձակվեն գրաւել Դուլցինիօ: Իր այդ նոր վճիռը Րիզա-փաշա նրանով է մեկնում, որ Կ. Պօլսից նոր հրահանգներ չէ ստացել և չէ կարող անտարբեր մնալ, երբ չեռնոգորցիները և ալբանցիները պատերազմ կը սկսեն:

Այդ յայտնութիւնը անսպասելի էր չեռնոգորիական իշխանի համար, որ չէր մտածում, թէ իր ուղարկած զօրքերը գործ կունենան ոչ թէ միայն ապստամբ ալբանցիների հետ, այլ և Թիւրքաց կանոնաւոր զօրքերի հետ: Որովհետև թշնամու թիւը այդպիսով մեծանում է, ուրեմն չեռնոգորիական իշխանն էլ ստիպված է մի կողմից ուժեղացնել իր զօրաբաժինը, միւս կողմից փոխել նրա բռնած դիրքերը: Այդ փոփոխութիւններն անելու համար իշխանին հարկաւոր է գոնեա երեք օր ժամանակամիջոց, որից յետոյ կը սկսվեն պատերազմական գործողութիւնները: Կ. Պօլսի դիպլօմատիական շրջաններում հաւատացնում են, թէ այժմ վերջին անգամ գործը յետաձգվում է և թէ Դուլցինիօի նահանգի մէջ շուտով վըճռողական գործողութիւններ կը սկսվեն:

Իսկապէս դժուար է հաւատալ Կ. Պօլսի քաղաքագէտների գուշակութիւններին: Վերջին շաբաթների փորձից երևում է, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը կարող է զանազան հնարներով ստիպել Եւրոպային յետաձգել վճռողական գործողութիւնների ըսկսելը: Այսօր գործը յետաձգվում է, որովհետև Բ. Դրան հաւատարմատարը յայտնում է, որ ինքը զէնքը ձեռքին կընդդիմանայ չեռնոգորցիներին, վաղը Բ. Դուռը կարող է յայտնել, որ ինքը փոխել է իր վճիռը և մտադիր է Րիզա-փաշային Եւրոպայի ցանկութեան համեմատ հրահանգներ ուղարկել: Այդ պատրուակով Բ. Դուռը նոր զօրքեր կուղարկի Դուլցինիօ և երբ նրանք կը միանան Րիզա-փաշայի զօրքերի հետ, սա կը յայտնի, որ ինքը դարձեալ հրահանգներ ունի Կ. Պօլսից և մտադիր է այդ նոր զօրքերն էլ չեռնոգորցիների դէմ ուղարկել, իսկ չեռնոգորցիները դարձեալ պէտք է սպասեն, մինչև Ցետինիէից օգնական զօրքեր կը հասնեն:

Այս կատակերգութիւնը չափազանց անամօթ է և Եւրոպայի պատիւը վիրաւորող: Դրան վերջ դնելու համար միակ միջոցը այն է, որ Եւրոպան ընդհատէ իր յարաբերութիւնները Բ. Դրան հետ: Երբ չեռնոգորցիները օգնութիւն կը ստանան, եթէ միացեալ նաւատորմը կը կանգնի Դուլցինիօի հանդէպ և վճռողական գործողութիւններ կը սկսի, գործը չափազանց կը հեշտանայ: Րիզա-փաշա ստիպված կը լինի կամ կռուել չեռնոգորցիների հետ, կամ հեռանալ: Առաջին դէպքում Բ. Դուռը պատերազմ կը լինի յայտնած ոչ թէ միայն չեռնոգորցիներին, այլ եւրոպական բոլոր պետութիւններին, որոնց դեսպանները կը թողնեն Կ. Պօլիս և կընդհատեն իրանց յարաբերութիւնները սուլթանի հետ, իսկ երկրորդ դէպքում պետութիւնները իրանք կը կատարեն Բ. Դրան պարտականութիւնը և Դուլցինիօ կը յանձնեն Չեռնոգորիային:

Քանի որ Եւրոպան շուտ իմանայ, թէ իրան ի՞նչ է սպասում Արևելքում, այնքան նրա համար լաւ է, որովհետև գործի շարունակ յետաձգելը կարող է աւելի մեծ դժուարութիւններ ծագեցնել:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՍԵՓԱԿԱՆ ԹՂԹԱԿՑԻՑ

ՎԱՆ, 24 սեպտեմբերի: Ջուլամերկից լուր հասաւ, որ քիւրդերը Բահրի-բէգի առաջնորդութեամբ այրեցին նեստորականների երեք գիւղ: Մար-Շիմօնը տան և երեք օր է որ սկսել է պատերազմական գործողութիւններ: Նեստորականները պաշտպանվում են հերոսաբար: Բահրի-բէգը անաջողութիւններ է կրում: Հայերը զ'նաւորված են, գործում են նեստորականների հետ միասին:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՎԻԵՆՆԱ, 25 սեպտեմբեր: «Polit. Corr sp.» լրագրին գրում են. Թիւրքաց կառավարութեան գրութեանը պատասխան տալու համար բանակցութիւնները պետութիւնների մէջ արագ են կատարվում: Եւրոպական համաձայնութիւնը այսօր ապահոված կարելի է համարել:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 26 սեպտեմբերի: Լոնդոնից «Новости» լրագրին սեպտեմբերի 25-ից հեռագրում են. Չինական կառավարչական շրջաններում նորից տիրապետում է պատերազմական տրամադրութիւն: Չինաստանի պատերազմը Ռուսաստանի հետ անխուսափելի է համարվում:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 26 սեպտեմբերի: «Новое Время» լրագիրը հաղորդում է. Հոկտեմբերի մօտաւորապէս 20-ին Ս. Պետերբուրգի զինուորական դատարանը կը քննի մօտ երկու հարիւր մեղադրվածների քաղաքական գործ: Մեղադրվածներից գլխաւորը իշխան Կրապոտկինին սպանող Գոլդենբերգն է, միւսների թւում բժշկականութեան ուսանող Զուբկօվսկի, Կվեատկօվսկի և տ. Ֆիգներն են: Վերջին երկուսը դատաստանի են ենթարկված 1880 թուականի փետրվարի 5-ի անցքի պատճառով:

ՀՌՈՄ, 26 սեպտեմբերի: Այստեղի Թիւրքաց դեսպան Տուրխան-բէյ յանկարծակի կանչված է Կ. Պօլիս: Ասում են, որ նրան նշանաւոր յանձնարարութիւն կը տրվի: Ցունաց թագաւորը էգուց կընդունվի պապից:

ԼՈՆԴՈՆ, 26 սեպտեմբերի: «Daily News» լրագիրը տեղիք ունի կարծելու, որ շուտով պետութիւնների համաձայնութիւնը իրականապէս կապացուցվի պետութիւնների միացեալ գործողութիւններով:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 սեպտեմբերի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. 12 կ., երկրորդ 92 ր. 12 կ., երրորդ 93 ր. 25 կ., չորրորդ 92 ր. 25 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 219 ր., երկրորդ 213 ր., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը 90 ր. 62 կ., երկրորդ 90 ր. 50 կ., երրորդ 90 ր. 50 կ., ոսկի 8 ր. 14 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լոնդոնի վրա արժէ 24,06 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 205 մարկ 50 պֆ., փարիզի վրա 255 ֆր. 37 սանտիմ:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ